



Силабус
навчальної дисципліни
Культура української мови
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма	Освітня програма «Середня освіта (Математика)» Освітня програма «Середня освіта (Фізика)» Освітня програма «Середня освіта (Інформатика)» Освітня програма «Середня освіта (Трудове навчання та технології)» Освітня програма «Професійна освіта (Енергетика, електротехніка та електромеханіка)» Освітня програма «Професійна освіта (Цифрові технології)»
Спеціальність	014.04 Середня освіта (математика) 014.08 Середня освіта (фізика) 014.09 Середня освіта (інформатика) 014.10 Середня освіта (трудове навчання та технології) 015.33 Професійна освіта (енергетика, електротехніка та електромеханіка) 015.39 Професійна освіта (цифрові технології)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	факультатив
Викладач	кандидатка філологічних наук, доцентка Ольга СОПІНА
Кафедра	української мови та славістики
Посилання на курс на сайті університету	https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=3846
Контактний телефон	+38 050 640 40 05
E-mail викладача:	senichevaolga76@gmail.com
Консультації	Регулярні, щотижня у визначений день і час

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
3/ 90 год.	12 год.	12 год.	66 год.	-

Семестр: 2.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: культура мови, культура мовлення, стилі мови, норма, етикет, етикетна формула, комунікативна ситуація, техніки спілкування, наукова доповідь, публічний виступ, телефонна розмова.

Коротка анотація курсу: курс культури української мови призначений для здобувачів вищої освіти першого року навчання. Як частина навчальної освітньої програми цей курс спрямований на формування та розвиток у майбутнього фахівця як в учасника професійного спілкування комплексної комунікативної компетенції, а саме: сукупність знань, умінь, здібностей, ініціатив особистості, необхідних для встановлення міжособистісного контакту в соціально-культурній та професійній сферах і ситуаціях людської діяльності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Культура української мови» – дати знання здобувачам вищої освіти про норми літературної мови, види спілкування, його принципи і правила, етичні норми спілкування, основи мистецтва мови, а також труднощі застосування мовних норм і проблеми сучасного стану мовної культури суспільства; виробити у здобувачів вищої освіти навички з культури української мови, удосконалити й систематизувати мовну освіту майбутніх учителів, підвищити рівень їх лінгвістичної компетенції, сприяти формуванню висококультурного національно-мовного рівня фахівця.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Культура української мови» є закріплення і вдосконалення навичок володіння нормами української літературної мови; формування комунікативної компетентності фахівця; розвиток мовленнєвої майстерності; підвищення культури розмовної мови.

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу є **самостійна робота**: опрацювання відповідної наукової та спеціальної літератури, спрямованої на розвиток навичок аналітичної роботи з текстами різних стилів. Передбачено самостійну роботу з підручниками, посібниками, словниками та довідковою літературою.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти буде **знати**:

- предмет і завдання курсу «Культура української мови»;
- теоретичні засади нормативної української літературної мови;
- норми сучасної української літературної мови (орфографічні, орфоепічні, акцентуаційні, лексичні, морфологічні, стилістичні).

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти буде **вміти**:

- практично володіти нормами сучасної української літературної мови;
- правильно використовувати різні мовні засоби відповідно до комунікативних намірів;
- послуговуватися лексикографічними джерелами (словниками) та іншою допоміжною довідковою літературою, необхідною для самостійного вдосконалення мовної культури;
- правильно, точно й логічно висловлювати свої думки;
- володіти засобами емоційно-образного виразу;
- уміти виявляти й аналізувати ненормативні, позалітературні та діалектні мовні явища з метою уникнення їх у літературній усній і писемній мові.

Зміст курсу:

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Теоретичні передумови розуміння культури мови.

Тема 1. Зміст поняття «культура мови». Усна і писемна літературні мови. Основні ознаки культури мови. Культура мови як педагогічна необхідність. Комунікативні ознаки культури мови. Джерела, що допомагають підвищити власну мовну культуру. Практичні шляхи удосконалення мовної культури.

Змістовий модуль 2. Мовний етикет.

Тема 2. Мовний, мовленнєвий, спілкувальний етикет. Стандартні етикетні ситуації. Парадигма мовних формул.

МОДУЛЬ 2

Змістовий модуль 3. Культура усної мови. Акцентуаційні, орфоепічні норми, лексичні та фразеологічні норми.

Тема 3. Акцентуаційні та орфоепічні норми. Подвійне наголошування. Порушення акцентуаційних норм. Основні засоби милозвучності української мови.

Тема 4. Лексичні та фразеологічні норми. Причини порушення лексичних норм. Відтінки значень полісемантичних слів. Виразальні засоби української мови: епітети, метафори, порівняння, гіперболізація, риторичні звертання, запитання, тавтологія, ампліфікація.

Змістовий модуль 4. Мистецтво публічного виступу.

Тема 5. Публічний виступ і умови його успішності. Етапи підготовки до публічного виступу. Композиція виступу. Вимоги до мовлення оповідача. Умови успішності виступів: мовлення оратора, подолання страху перед аудиторією та зв'язок зі слухачами, використання голосу, жестів, міміки. Презентація як різновид публічного мовлення. Культура сприймання публічного виступу.

МОДУЛЬ 3

Змістовий модуль 5. Культура писемної мови. Граматичні норми.

Тема 6. Граматичні норми. Іменники, що різняться за категорією роду та числовою ознакою в російській та українських мовах. Творення кличного відмінка. Складні випадки відмінювання прізвищ. Правопис імен по батькові та прізвищ слов'янського походження. Правопис числівників.

Змістовий модуль 6. Культура писемної мови. Орфографічні норми.

Тема 7. Орфографічні норми. Вживання великої літери. Написання слів іншомовного походження. Прості, складні і складені слова. Творення і правопис складних слів. Правопис складних іменників і прикметників. Подовження і подвоєння приголосних.

Тема 8. Соціальний аспект культуромовної діяльності. Функціонування української мови в державі. Використання соціолінгвістичних методів дослідження для вирішення культуромовних проблем.

Методи навчання: логіко-змістові та педагогічні методи навчання, які розкриваються у таких прийомах як пояснення, бесіда, демонстрація, практична творча робота, вправи, проблемний виклад, частково-пошуковий метод.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): під час лекцій та практичних занять з культури української мови викладач, роз'яснюючи важкі для засвоєння мовні факти та норми, дотримується норм педагогічної етики, моралі, поважає гідність здобувачів вищої освіти, а до тих, кому важко засвоїти матеріал, підбирає індивідуальний підхід, дотримується сам академічної доброчесності та вимагає цього і від ЗВО, розвиває в них самостійність, ініціативу, творчі здібності. Як викладач, так і здобувачі вищої освіти в освітньому процесі дотримуються законів України, статуту університету тощо.

Відвідування курсу: відвідування занять – обов'язковий компонент навчальної діяльності ЗВО. Здобувачеві потрібно бути присутнім на заняттях, бути готовим до виконання завдань, тестів та інших видів роботи. Якщо відвідування поточного заняття пропускається, варто самостійно прочитати (вивчити) матеріал, розміщений на електронній навчальній платформі університету, та виконати завдання самостійної роботи.

Технічне і програмне забезпечення/обладнання, наочність:

- робоча програма курсу;
- тексти лекцій;
- мультимедійні презентації лекцій;
- плани практичних (семінарських) занять та завдань до самостійної роботи;
- доступ до дистанційного курсу на сайті університету.

Список рекомендованих джерел:

Основний

1. Бабич Н. Культура фахового мовлення: навч. посіб. Чернівці: Книги-XXI, 2014. 556 с.
2. Герман В. В., Громова Н.В. Культура української мови: навч. посіб. для студентів філологічних (гуманітарних) факультетів. Суми: Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. 376 с.
3. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 536 с.
4. Ключова О. Є., Кравчук О. М. Культура української мови (за кредитно-модульною системою): навч. посіб. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. 219 с.
5. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
6. Микитюк Оксана. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма: навч. посіб. 5-те вид., зі змінами. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 440 с.
7. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення: навч. посіб. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. 184 с.
8. Пентиліук М. І., Маруніч І. І., Гайдаєнко І. В. Ділове спілкування та культура мовлення: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 224 с.
9. Струганець Л.В. Теоретичні основи культури мови. Тернопіль, 2000. 55 с.
10. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. Київ: Алерта, 2014. 696 с.

Допоміжний

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Мовленнєва комунікація: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2004. 472 с.
2. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Риторика: навч. посіб. Львів: Світ, 2001. 240 с.
3. Бабич Н. Основи культури мовлення. Львів: Світ, 1990. 232 с.
4. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. Київ: Рідна мова, 1998. 476 с.
5. Ботвина Н. В. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділової комунікації: навч. посіб. Київ, 2002. 205 с.
6. Буяльський Б.А., Оверчук А.В. Як ми спілкуємося: Мовленнєвий етикет українського народу. Вінниця: Велес, 2001. 96 с.
7. Гандапас Р. Камасутра для оратора. Київ: Моноліт-Bizz, 2018. 272 с.

8. Зубарев О.В. Загальні психолінгвістичні чинники появи інтерферентних помилок у мовленні білінгвів. *Пошуки і знахідки* / укл. В.К. Сарієнко. Слов'янськ, 2006. С. 159-163.
9. Кайдалова Л.Г., Пляка Л.В. Психологія спілкування: навч. посіб. Харків: НФаУ, 2011. 132 с.
10. Кизилова В.В. Риторика з основами культури й техніки мовлення: навч. посіб. для студ. закл. вищої освіти. Старобільськ: Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка», 2018. 114 с.
11. Кисіль Г.Г., О.Ф. Черногуз О.Ф. Українська мова: культура мовлення медика: навч. посіб. Київ: ВСВ «Медицина», 2018. 464 с.
12. Літературна норма і мовна практика: монографія / С. Я. Ермоленко та ін. Ніжин: Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 320 с.
13. Навроцька М. Спілкування як невід'ємна складова іміджу педагога. *Людинознавчі студії*: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогіка». Дрогобич, 2015. Вип. 31. С. 209–218.
14. Олійник О. Ораторське мистецтво юриста: навч. посіб. Київ: Кондор, 2010. 210 с.
15. Пазяк О.М. Українська мова і культура мовлення: навч. посіб. Київ: Вища шк., 1995. 238 с.
16. Правова міжкультурна комунікація: навч. посіб. / за ред. А.С. Токарської. Львів, 2011. 240 с.
17. Радчук В. Параметри і взаємодія мов. *Дивослово*. 2005. №6. С.36-44.
18. Русанівський В. М. Споріднена і віддалена двомовність як об'єкт сучасної лінгвістики. *Мовознавство*. 2007. № 1. С. 3-5.
19. Сагач Г. М. Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації: навч. посіб. Київ: Вид-во «Зоря», 2003. 255 с.
20. Семенов О. М. Культура фахової мови: навч. посіб. Суми: СОІППО, 2013. 260 с.
21. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
22. Степура А. WOW-виступ по-українськи. Київ: Моноліт-Bizz, 2018. 304 с.
23. Струганець Л.В. Культура мови. Словник термінів. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 88 с.
24. Токарська А. С. , Кочан І.М. Культура фахового мовлення правника: навч. посіб. Львів: Світ, 2003. 312 с.
25. Труб В. М. Явище «суржику» як форма просторіччя в ситуації двомовності. *Мовознавство*. 2000. № 1. С. 46–58.
26. Трухін І. О. Соціальна психологія спілкування: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2005. 336 с.
27. Хміль Ф.І. Ділове спілкування: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 280 с.
28. Хоменко І. В. Еристика: мистецтво полеміки: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 192 с.
29. Чмут Т. К. Етика ділового спілкування: курс лекцій. Київ: МАУП, 2003. 208 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://edu.bdpu.org/login/index.php>
2. <http://www.litopys.org.ua>.
3. <http://www.mova.info>.
4. <http://www.novamova.com.ua>.
5. <https://ukrainskamova.com>.
6. <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua>.
7. <http://sum.in.ua/>.
8. <http://slovopedia.org.ua/>.
9. <http://slovotvir.org.ua/>.
10. <http://nepravylno-pravylni.wikidot.com/>.
11. <https://r2u.org.ua/>.
12. <http://ippo.kubg.edu.ua/ekspres-uroky>.
13. <http://lingvoforum.net>.